

ตั้งแต่อดีตมาประเทศไทยอาจจะเรียกได้ว่าถูกปกครองโดยกลุ่มคนเพียงไม่กี่กลุ่ม ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้ใช้ว่าจะชำนาญการปกครองบริหารบ้านเมืองเสียทุกด้าน ยิ่งมาในปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาขึ้นมา ปัญหาต่าง ๆ รวมตลอดถึงความสลับซับซ้อนของการบริหารปกครองบ้านเมือง ไม่ว่าจะเป็นค่านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ก็ยังมีมากขึ้นเป็นลำดับเช่นกัน ผู้ปกครองไม่สามารถที่จะบริหารงานทุกด้านให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้สูงสุด ผู้ปกครองอาจจะมี ความชำนาญเฉพาะงานทางค่านการเมืองและสังคม เช่น การบริหารควบคุมคน แต่อาจขาดความชำนาญในการบริหารงานทางค่านเศรษฐกิจ ซึ่งลักษณะเหตุการณ์เช่นนี้มักจะเกิดขึ้นในประเทศไทย นักการเมืองที่ขึ้นมาปกครองบ้านเมืองส่วนใหญ่จะขาดความรู้ความเข้าใจในทางเศรษฐศาสตร์อย่างถ่องแท้ เพราะอาจจะมาจากสถาบันที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางนี้โดยตรง การเรียนรู้ที่ผ่านมาเป็นความรู้ทางผิวเผินเท่านั้น หรือถ้าจะอาศัยผู้ที่มีความรู้ความสามารถในระบบราชการก็ทำได้ยากเพราะระบบราชการไม่เปิดโอกาสให้บุคคลที่ไม่มีตำแหน่งสูงถึงแม้จะมีความรู้ความสามารถสูงได้แสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ และการกำหนดนโยบายหลักนั้นก็เป็นเรื่องของข้าราชการการเมืองในระดับสูง ซึ่งมักขาดความรู้ในทางเศรษฐศาสตร์ เป็นผลทำให้ผลของการบริหารบ้านเมืองที่ผ่านมานั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะทางค่านเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งขาดकुलมาตลอด 20 ปีแล้ว รวมตลอดถึงหนี้สาธารณะที่มีแต่จะมากขึ้น ๆ เรื่อย ๆ ¹

¹ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม "การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย" (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2524) หน้า 447.

เมื่อเป็นเช่นนี้รัฐบาลในสมัยต่อ ๆ มาโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลชุดปัจจุบัน โดย ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ก็พยายามหาทางแก้ไข โดยเห็นว่าถ้าข้าราชการการเมืองขาดความรู้ความชำนาญในการบริหารงานทาง เศรษฐกิจ ก็ควรจะหาบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความชำนาญทางด้านนี้ และมักจะเป็น ผู้ที่ประสบความสำเร็จมาแล้วในชีวิตการงานของตน ให้เข้ามามีส่วนร่วมทาง การเมืองการปกครองหรือเข้ามาช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาในงานของประเทศมากขึ้น ดังจะถูกไล่ออกจากสาระสำคัญที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศในขณะนี้ และเป็นแผนแม่บทที่มีความสำคัญที่สุดแผน หนึ่งที่ประเทศไทยมีอยู่ ในส่วนที่เกี่ยวกับการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชน¹ จะ ใ้เห็นว่า รัฐบาลมีความพยายามที่จะเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ก่อการพัฒนาประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยกำหนดเป็นนโยบาย ตลอดจนมอบหมายหน้าที่ ความรับผิดชอบและอำนาจบางอย่างให้สถาบันธุรกิจเอกชน เป็นผู้ดำเนินการซึ่งจะ เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐบาล และอาจทำให้การบริหารงานทางด้านเศรษฐกิจ ประสบความสำเร็จได้มากขึ้น

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ในการที่นักธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ก็คือ ในรัฐบาลของ ฯพณฯ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในชุดที่ผ่าน มาจนถึงปัจจุบัน จะพบว่า บุคคลในคณะรัฐมนตรีและในสภา เป็นบุคคลที่เป็นนักธุรกิจ ก็มีจำนวนมาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระทรวงที่สำคัญ ๆ เช่น กระทรวง อุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ มีนักธุรกิจเข้าไปดำรงตำแหน่งที่สำคัญ หรือแม้ กระทั่ง เป็นวุฒิสมาชิกไม่น้อยทีเดียว

---

¹ ไปรคภูรายละเอียดยใน "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ว่าด้วยส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาความร่วมมือทาง เศรษฐกิจกับภาคเอกชน".

จากความเป็นมาดังกล่าวนี้ว่าเป็นจุดเริ่มที่อาจจะกระตุ้นให้นักธุรกิจเห็นความสำคัญของตนเองในระบบการเมือง แต่มีได้หมายความว่านักธุรกิจจะไม่เคยร่วมมือกับรัฐบาลมาก่อน เพราะจากประวัติความเป็นมาของกลุ่มผู้ปกครองกับกลุ่มธุรกิจนั้นร่วมมือกันโดยทางอ้อมเพื่อพึ่งพิงกันแสวงหาประโยชน์แบบพึ่งพากัน นักธุรกิจก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 และนักธุรกิจประเภทเจ้าของหุ้นส่วนใหญ่นั้นมีทัศนคติทางการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ของผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นหลัก แต่ปัจจุบันรูปแบบของธุรกิจเปลี่ยนไปเกิดมีนักธุรกิจหรือบุคคลในอาชีพธุรกิจหลายระดับตั้งแต่ระดับนักธุรกิจชั้นนำซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการและนักธุรกิจระดับบริหารอีกทั้งธุรกิจในปัจจุบันมีหลากหลายหลายประเภท ความสำคัญของระบบเศรษฐกิจและอาชีพธุรกิจนับวันมีมากขึ้น ๆ นักธุรกิจทั้งหลายอาจจะมิใช่ประเภทเห็นแก่กำไรสูงสุด แต่ในฐานะที่เป็นประชาชนในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยบุคคลเหล่านี้อาจจะมุ่งมาดปรารถนาในระบบการเมืองที่เป็นธรรมและพาประเทศไปสู่ความเจริญแบบประเทศเสรีนิยมอื่น ๆ

การที่รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ แสดงออกอย่างเปิดเผยในความร่วมมือกับภาคเอกชนจึงช่วยขยายทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักธุรกิจให้กว้างขวางออกไปเช่นเดียวกัน นักธุรกิจทุกระดับเริ่มรู้สึกว่าเป็นช่วงเวลาที่คุณได้รับการเปิดแนวทางจากภาครัฐบาล การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งประเด็นไปที่นักธุรกิจระดับบริหารอาชีพ เพราะนักบริหารอาชีพเหล่านี้ก็เริ่มได้รับบทบาทและค่านิยมว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในสังคมและตามวิชาการที่อบรมกันมาทั้งสถาบันภายในประเทศและต่างประเทศเน้นความเป็นพลเมืองที่เห็นประโยชน์ของสาธารณชนเป็นสาระสำคัญ ทัศนคติของนักบริหารธุรกิจจึงเป็นเรื่องน่าศึกษาอย่างยิ่ง

โดยทั่วไปนักธุรกิจระดับเจ้าของเงินทุนนั้นเป็นที่ทราบกันว่าคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองมาก อาศัยอำนาจทางการเงินแสวงหาบทบาทของตนเองทางการเมืองทั้งเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจและนำสู่การมีชื่อเสียงในสังคม เป็นวงจรกลับไปสู่ความสำเร็จทางธุรกิจต่อไป อีกทั้งมีการใช้เงินสร้างฐานทางการเมืองเพื่อแข่งขันทางธุรกิจกับกลุ่มอื่น และนักธุรกิจบางท่านเมื่อประสบความสำเร็จในค่านอาชีพการงานแล้วอาจจะประสงค์ชื่อเสียงเพื่อเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล แต่ในระดับนักธุรกิจระดับบริหารตามที่วิจัยนั้นมีรูปแบบทั้งที่คล้ายคลึงกันในบางด้านและที่แตกต่างออกไป

ในการวิจัยทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักธุรกิจนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบว่าในปัจจุบันนักธุรกิจไทยมีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยแค่ไหน และมีทัศนคติอย่างไรต่อระบบการเมือง รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นของนักการเมืองที่เป็นนักธุรกิจซึ่งเป็นผลจากการสอบถามมา เพื่อที่ว่า นักการเมืองที่เป็นนักธุรกิจมีความคิดเป็นอย่างไร ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความเกี่ยวพันระหว่างธุรกิจกับระบบการเมืองบางประการ

จากผลที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าประเภทของธุรกิจ มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนับว่ามากที่สุด อาจจะเป็นไปได้ว่า ในแต่ละประเภทของธุรกิจ จะมีผลประโยชน์ตอบแทนที่ต่างกัน หรือเอื้ออำนวยในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน และถ้าดูจากรายชื่อของประเภทธุรกิจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยดูถึงอัตราร้อยละของการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะพบว่า ประเภทของธุรกิจอุตสาหกรรมการเกษตรมีความต้องการในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด รองลงไปได้แก่ ธุรกิจการบริการนำเข้าส่งออก ตามลำดับ และประเภทของธุรกิจที่มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยที่สุด คือ ธุรกิจสิ่งทอ

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเป็นไปได้ว่า อุตสาหกรรมการเกษตรเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเรามีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ขึ้นกับภาคการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ก็ได้แก่ชาวไร่ชาวนา ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้นนั้น เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของประเทศ ไม่จำเป็นที่จะต้องพัฒนาแค่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แต่ควรเป็นการพัฒนาทางภาคการเกษตรเป็นหลัก โดยการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการเกษตร เช่น ผลไม้กระป๋อง เพื่ออุปโภคบริโภคภายในประเทศและให้สามารถส่งออกไปแข่งขันยังต่างประเทศได้อีกด้วย การที่จะทำให้กิจการทางค่านี้นี้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และอยู่รอดไปได้อย่างดี

ก็จะต้องขึ้นกับนโยบายของรัฐบาลว่าจะมีการส่งเสริมทางด้านนี้มากน้อยเพียงใด เช่น นโยบายเกี่ยวกับภาษีอากร เป็นผลทำให้ นักธุรกิจทางด้านนี้มีความต้องการเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงมาก

ในประเภทของธุรกิจการบริการ การนำเข้าสู่ส่งออกกิจการต่าง ๆ เหล่านี้ จะเจริญขึ้นหรือเสื่อมลง จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรคำนึงงานจะประสบผลอย่างไร จะต้องขึ้นกับนโยบายของรัฐบาลอยู่หลายส่วนเช่นเดียวกัน เช่น ในด้านการส่งออก ถ้าต้องการส่งออกให้ไต่มาก รัฐบาลอาจช่วยเหลือได้โดยลดหย่อนหรือไม่เก็บภาษี แก่ผู้ส่งออกก็เป็นได้เพื่อให้ราคาสินค้าถูกลงแข่งขันกับต่างประเทศได้ อันจะทำให้ รายได้ให้แก่ผู้ส่งออกและผู้ผลิตในประเทศไทยมากขึ้น เพราะฉะนั้นเพื่อเป็นการ รักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนจึง เป็นผลทำให้ นักธุรกิจประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ต้องการ เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายค่อนข้างสูง

ส่วนในประเภทของธุรกิจที่มีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างน้อยหรือปานกลาง นั้น อันได้แก่ธุรกิจอุปโภคบริโภคและสิ่งหอบ อาจะเป็นเพราะว่า เป็นธุรกิจที่ไม่ต้องอาศัยนโยบายของรัฐบาล หรือไม่ค่อยมีส่วนได้เสียมากนัก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า นักธุรกิจของธุรกิจประเภทนี้จะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเสียเลย แต่อาจจะ มีบางประเภทที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ด้วย และอาจจะค่อนข้างมาก เช่น ธุรกิจน้ำมัน เป็นต้น แต่ถึงอย่างไร ก็มีธุรกิจอยู่อีกหลายประเภทที่ Demand และ Supply ได้ถูกกำหนดโดยราคาตลาดอยู่แล้ว ยังมี ผู้แข่งขันกันมากและตลาดยังกว้าง รัฐบาลจะควบคุมเฉพาะสิ่งที่จำเป็นต่อการครองชีพ เท่านั้น นักธุรกิจอาจไม่จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากนัก

การที่ระดับการศึกษาแตกต่างกันทำให้ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ต่างกัน อาจจะเป็นเพราะระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้มีความคิดอ่านกว้างไกลขึ้น และมักจะมีตำแหน่งหน้าที่การงานอยู่ในระดับสูง มีโอกาสได้รับข่าวสารทางการเมือง

ไ้มากกว่าคนที่มึ่ระดับการศึกษาต่ำกว้า โดยเฉพาอย่างยิ่งมักจะเป็นไปในทางที่
 ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว้าจะมีทัศนคติในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงกว้า
 ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว้า

ระดับรายได้ก็เช่นกัน ผู้ที่มีระดับรายได้สูงจะมีทัศนคติในการเข้าไปมี
 ส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงกว้า ผู้ที่มีระดับรายได้ต่ำ อาจเนื่องจาก มีกำลังทรัพย์
 และมักมีการศึกษาสูง สามารถให้การสนับสนุนทางการเมืองหรือให้ความช่วยเหลือ
 ไ้มากกว่าผู้ที่มีระดับรายได้ที่ต่ำกว้า

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยยังได้ไปทำการสอบถามโดยการสัมภาษณ์โดยตรง
 กับกลุ่มนักธุรกิจที่เป็นตัวอย่าง โดยเจาะจงลงไปถึงนักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่งทาง
 การเมืองอันได้แก่ การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งที่เคยเป็นและปัจจุบันยัง
 ดำรงตำแหน่งอยู่หรือการเป็นเพียงสมาชิกของพรรคการเมือง ซึ่งผลจากการ
 สัมภาษณ์ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาวาง ประการที่สนับสนุนความสัมพันธ์ของ ธุรกิจกับ
 การเมือง โดยเลือกมาเฉพาะ เหตุผลที่สำคัญคือ เหตุผลที่นักธุรกิจมีความเห็นพ้องต้องกัน
 สูงสุดมาสามลำดับ ดังนี้

1. การเมืองเป็นเครื่องมือช่วยในการปกป้องแสวงหาผลประโยชน์ให้
 ธุรกิจ จากการสัมภาษณ์นักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่วนใหญ่ได้ให้ความ
 เห็นพ้องต้องกันในเรื่องนี้ค่อนข้างสูงมาก คือเห็นว่า นักธุรกิจเข้าไปมีส่วนร่วมทาง
 การเมืองก็เพื่ออาศัยตำแหน่งทางการเมือง เป็นเครื่องมือช่วยปกป้องและเป็น
 แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ธุรกิจของตน โดยให้ตัวอย่างที่พอสรุปไว้ได้ดังนี้

- การกำหนดนโยบายภาษีอากรของรัฐบาลค่อนข้างนิคค่าง ๆ
 อย่างไม่เท่าเทียมกัน เช่น ภาษี 580 รายการ แต่ภาษีน้าอัครลมบางชนิดไม่ขึ้น
 เนื่องจากมีนักธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจน้าอัครลมเข้าไปดำรงตำแหน่งทาง
 การเมืองในขณะนี้ และมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายเพื่อผลประโยชน์ของตนและ
 พวกพ้อง

- การเมืองสามารถผลักดันให้นักธุรกิจได้รับผลประโยชน์ โดยทำให้กิจการต่าง ๆ ดำเนินการได้คล่องตัวมากยิ่งขึ้น

- การทำงานขององค์กรบางองค์กร เช่น กรอ. ได้ดึงพวกห้องที่เป็นนักธุรกิจเข้าไปเป็นคณะกรรมการ ดังนั้นการกำหนดนโยบายของ กรอ. ที่ผ่านออกมาจึงเป็นการกำหนดเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มนั้น ๆ

2. การเมืองกับธุรกิจต่างฝ่ายสนับสนุนซึ่งกันและกัน ในเรื่องนี้นักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็มีความเห็นพ้องต้องกันสูง เช่นกัน อันหมายถึง ระบบการเมืองและธุรกิจทั้งสองนี้จะต้องคอยเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ให้เหตุผลไว้ว่า

- การเมืองคือ เศรษฐกิจจะดีก็ด้วย หรือถ้าเศรษฐกิจดีการเมืองก็จะมีเสถียรภาพ ชื่อนี้ค่อนข้างเห็นได้ชัดในระบบการเมืองทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วย ถ้าภาวะเศรษฐกิจในประเทศใดเกิดปัญหาไม่มั่นคง รัฐบาลที่ทำการปกครองประเทศขณะนั้นก็มักเกิดความระส่ำระสายไปด้วย

- นักธุรกิจก็ต้องเรียนรู้และทราบนโยบายของรัฐบาลในการดำเนินธุรกิจ และรัฐบาลก็ต้องศึกษาปัญหาค่าง ๆ ทางด้านการดำเนินงานที่เกี่ยวกับธุรกิจ หมายถึง นักธุรกิจจะต้องคอยติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่อย่างสม่ำเสมอ คอยพิจารณาว่ารัฐบาลมีแนวโน้มอย่างไร จะได้ดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลเพื่อความอยู่รอด เช่น การประกาศนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมผู้ส่งออก ธุรกิจส่งออกควรติดตามและรับปฏิบัติหรือเร่งประสิทธิภาพการผลิต เพื่อให้ได้ผลตามนโยบายของรัฐบาล หรือตัวนักการเมืองเองก็ควรศึกษาการดำเนินงานของธุรกิจหลายแห่งดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างถ้าสามารถทำได้

3. การเมืองเป็นตัวกำหนดนโยบายทางธุรกิจ และนักธุรกิจสนับสนุนการเมืองในด้านการเงินและความคิดเห็น ผลการสัมภาษณ์ักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้มีความเห็นพ้องในสองเรื่องนี้เท่ากัน และอยู่ในระดับที่รองมาจากสองข้อแรก ซึ่งผู้วิจัยขอแยกกล่าวออกทีละเรื่อง

3.1 การเมืองเป็นตัวกำหนดนโยบายทางธุรกิจ หมายถึงผู้บริหารหรือรัฐบาลเป็นผู้ออกกฎระเบียบนโยบายต่าง ๆ ตลอดจนการดำเนินงานของธุรกิจเอกชน ดังตัวอย่างที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

- การเมืองเป็นตัวกำหนดโควตาในการส่งออก
- การเมืองเป็นฝ่ายกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ เช่น การจัดเก็บภาษี
- การเมืองเป็นฝ่ายกำหนดและออกกฎหมายคุ้มครองผู้ผลิต
- การดำเนินงานของธุรกิจเอกชนย่อมขึ้นอยู่กับทิศทางทางการเมือง หรือการเมืองเป็นตัวกำหนดแผนการดำเนินธุรกิจ

3.2 นักธุรกิจสนับสนุนการเมืองในด้านการเงินและความคิดเห็นส่วนใหญ่ในที่นี้จะหมายถึง การให้เงินสนับสนุน รวมทั้งความคิดเห็นแก่พรรคการเมือง เพราะพรรคการเมืองเป็นองค์กรสำคัญขององค์กรหนึ่ง ที่เป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐบาล หรือเป็นทางผ่านขึ้นไปสู่การดำรงตำแหน่งทางการเมือง และพรรคการเมืองจะตั้งขึ้นมาโดยไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านการเงินต่าง ๆ ไม่ได้ ไม่ใช่จะมีแค่เพียงอุดมการณ์ที่ร่วมกันเท่านั้น จึงจะเห็นได้จากตัวอย่างในเรื่องนี้ดังนี้

- การหาเสียงเลือกตั้ง จำเป็นต้องใช้เงินทุน เช่น การพิมพ์เอกสารประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ก็มียักธุรกิจไม่น้อยที่ให้เงินสนับสนุนในกรณีนี้

- ช่วยประมวลข่าวคราวทางค่านธุรกิจให้พรรค
- การดำเนินงานในพรรคจำเป็นต้องใช้เงิน เช่น งานธุรการ สถานที่ และเงินเคียน
- บางพรรคใช้เงินในการซื้อคะแนนเสียง
- บางพรรคนักธุรกิจได้ใช้เงินซื้อตัว ส.ส. แล้วนักธุรกิจเหล่านั้นก็เข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายของพรรคอีกทอดหนึ่ง

จากตัวอย่างจะเห็นว่าพรรคการเมืองมีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงิน แต่พรรคการเมืองไม่ใช่ธุรกิจ ไม่มีการขายสินค้าและบริการ เงินทุนที่ได้มาจึงมักจะได้จากสมาชิกในพรรคที่ส่วนใหญ่ค่อนข้างมีฐานะ หรือจากนักธุรกิจที่ต้องการเข้ามามีอิทธิพลในพรรคการเมืองนั้น ๆ

ในบทสัมภาษณ์บางส่วนที่ผู้วิจัยได้ยกมาให้เห็นอาจจะเป็นข้อสนับสนุนเหตุผลต่าง ๆ บางประการในความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับการเมือง และการที่นักธุรกิจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนั้นผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้ได้ข้อมูลที่มาสนับสนุนสมมุติฐานที่ 3 คือ พบว่า นักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะมีทัศนคติ และมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างจากนักธุรกิจที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และถ้าพิจารณาจากตารางที่ 18 ถ้ามองถึงอัตราร้อยละ จะพบว่า นักธุรกิจที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงกว่านักธุรกิจอื่น ๆ ทั่วไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะธุรกิจของตนเป็นผลดี ผลเสีย ขึ้นอยู่กับระบบการเมืองมาก หรือนักธุรกิจนั้นเป็นผู้มีเงิน นักธุรกิจมั่นคง จึงต้องการเข้าไปมีอิทธิพลหรือมีชื่อเสียง มีเกียรติในสังคมมากขึ้น

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบว่า ผลการศึกษาของผู้วิจัยยังขัดกับแนวความคิดและทฤษฎีที่มีมาแต่เดิม คือพบว่า ความแตกต่างของอายุ และเวลาในการทำงาน ไม่มีผลต่อการเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันเลย

แสดงว่า ปัจจุบัน อายุ ไม่ใช่สิ่งสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักธุรกิจกลุ่มนี้ ถึงอายุต่างกัน บทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่จำเป็นต้องแตกต่างกันด้วย

ถ้ามองระดับความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของ Maslow ก็จะเป็นได้ว่า เมื่อบุคคลใดก็ตามประสบความสำเร็จในการทำงานและได้รับตอบสนองจนเป็นที่พอใจ ก็จะมีความต้องการสูงขึ้นไปอีก คือ ความต้องการมีชื่อเสียงและมีเกียรติเป็นที่ยอมรับในสังคม จากการสัมภาษณ์นักธุรกิจที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในทางธุรกิจพอสมควร และต้องการที่จะเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีเกียรติในสังคมมากขึ้น ซึ่งทางหนึ่งที่จะทำได้ คือ การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง เช่น สมัครเป็นสมาชิกพรรค และลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะการเป็นนักธุรกิจทั่วไปถึงแม้จะประสบความสำเร็จจะมีฐานะทาง เศรษฐกิจหรือสูงขึ้นไม่ได้หมายความว่า จะมีชื่อเสียงขึ้นมาด้วย ฉะนั้นนักธุรกิจส่วนใหญ่จึงให้ความสนใจทางการเมืองมากขึ้น เพื่อเป็นฐานในการสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองและวงศ์ตระกูลเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในสังคม

สรุปจากผลการศึกษาวิจัยทั้งหมดที่ผ่านมา จะพบว่า ในปัจจุบันนักธุรกิจมีแนวโน้มหรือบทบาทที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยดูได้จาก อัตราร้อยละของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในปัจจุบันมีสูงมาก และนักธุรกิจส่วนใหญ่ เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญมาก และจะทวีความสำคัญยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกในอนาคต เพราะการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติแล้ว เช่น ช่วยแก้ไข ปัญหาทาง เศรษฐกิจที่ภาครัฐบาลไม่ชำนาญยังอาจจะก่อประโยชน์ให้แก่ธุรกิจของตนเองอีกด้วย เพราะการเข้าไปมีสิทธิมีเสียงหรือมีพลังของกลุ่ม ทำให้สามารถรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนและนอกจากนั้น ยังมีอำนาจต่อรองค่อนนโยบายของรัฐบาล อันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจของตนเองบ้างไม่มากนักเลย ซึ่งการมีส่วนร่วม

นี้ มีทั้งจุดมุ่งหมายในระยะสั้นและระยะยาว แต่โดยทั่วไปจะเป็นในจุดมุ่งหมายระยะยาวมากกว่า สำหรับจุดมุ่งหมายระยะสั้นและเกิดผลโดยตรงก็เช่น การมีชื่อเสียง การมีเกียรติในสังคม ส่วนผลในระยะยาวคือปกป้องและรักษาผลประโยชน์ในธุรกิจของตนเอง

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักธุรกิจ ควรจะมีขอบเขตแค่ไหน ซึ่งจากการศึกษาทฤษฎีนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน จะพบว่า รัฐบาลปัจจุบันสนับสนุนอย่างยิ่งที่จะให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น มีการประสานงานร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนมีนักธุรกิจระดับแนวหน้าเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นจำนวนมากขึ้น ไม่ใช่เป็นแต่ข้าราชการทหารและพลเรือนเหมือนในสมัยก่อน แต่การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักธุรกิจก็ต้องมีขอบเขตเช่นกัน เพราะคงไม่มีผู้ใดที่เข้ามาทำงานแล้วจะไม่หวังผลประโยชน์ นักธุรกิจที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งทางการเมือง นอกจากจะเพื่อนำประโยชน์ให้ประเทศชาติโดยส่วนรวมแล้วส่วนหนึ่งก็เพื่อปกป้องธุรกิจของตนเองด้วย ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไรถ้าสิ่งที่ทำไปไม่ทำให้เกิดความเคียดแค้น เอาใจเขาเปรียบ หรือเกิดโทษแก่ส่วนรวมแต่ประการใด แต่ถ้าการกระทำนั้น ๆ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม รัฐบาลจะต้องเข้าไปลงนามหรือแก้ไขให้ถูกต้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐบาลและประชาชนทั่วไปที่จะคอยควบคุมดูแลความประพฤติของนักธุรกิจที่เข้าไปดำรงตำแหน่งหรือมีส่วนร่วมทางการเมือง เหล่านี้ ให้คำเนิงานให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติมากที่สุด

นอกจากนี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับกํารที่กลุ่มนักธุรกิจได้เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นว่า รัฐบาลและประชาชนควรจะทำอย่างไรบ้าง จึงจะทำให้ระบบการเมืองดำเนินไปได้ด้วยดี เรียบร้อย และเกิดประโยชน์แก่ประเทศโดยส่วนรวมดังนี้

๑. การดำเนินงานของรัฐบาลควรคำนึงงานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวมมากที่สุดและต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของประเทศเป็นที่ตั้ง

ถึงแม้ว่าประเทศจะมีสิ่งแวดล้อมทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลมาก แต่ปัจจุบันนี้ประชาชนเรารู้ทันเหตุการณ์มากขึ้น รัฐบาลใหม่มีความจริงจังกระทำการเพื่อเป้าหมายคือประชาชนรัฐบาลนั้นย่อมได้รับความเห็นใจจากประชาชนและยินยอมอยู่ได้นาน

2. ปัจจุบันพรรคการเมืองบางพรรคและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เริ่มมีบทบาทต่อระบบการเมือง ในบางสถานการณ์พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ อาจเสนอข้อคิดเห็นสำคัญ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา รัฐบาลควร เปิดแนวทางให้รัฐบาลพรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ร่วมกันแก้ปัญหาไม่เฉพาะแค่มติหาเศรษฐกิจอย่างเดียว การติดต่อแบบสองทาง (two-way communication) เช่นนี้รัฐบาลจะได้ข้อเสนอแนะหลาย ๆ แนวทางในการปรับปรุงการบริหาร และการปกครองให้มีประสิทธิภาพในทุกด้าน

3. ระบบการเมืองและสังคมของไทยยังมีความไม่สมดุลงันในหลาย ๆ ด้าน เช่นความแตกต่างกันมากทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มคนที่มีฐานะ เศรษฐกิจกับกลุ่มที่ค้อยกว่า รัฐบาลให้อำนาจเด็ดขาดแก่หน่วยงานที่จะเป็นหลักของความ เป็นธรรมทางการเมืองการบริหาร สามารถกำหนดมาตรการควบคุมป้องกันเอาเปรียบได้อย่างเฉียบพลันโดยให้ประโยชน์แก่สาธารณชน

4. นักธุรกิจระดับต่าง ๆ ก็ควรยอมรับตามวิชาชีพที่เรียนกันมาว่า สิ่งแวดล้อมทางบ้านรัฐและการเมืองนั้นสำคัญ หากผู้นำทางบริหารธุรกิจเห็นความสำคัญข้อนี้จริงจะทำให้สังคมไทยน่าอยู่ เพราะผู้ที่มีโอกาสได้เปรียบก็ไม่ใช้วิธีการรังแกผู้ที่ค้อยกว่า ไม่ว่าทางการทำธุรกิจหรืออื่น ๆ หากทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักธุรกิจเป็นไปในแนวทางที่ดีที่เอื้ออำนวยต่อประชาธิปไตยเป็นหลัก การมีส่วนร่วมทางการเมืองในทางมุ่งหวังทำลายกันไม่มี จะทำให้ประเทศชาติร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจให้รุดหน้าไปได้ ประชาชนก็จะมีมาตรฐานครองชีพที่ดี

5. สื่อมวลชนควรมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนสนับสนุนนักธุรกิจที่คอยช่วยเหลือจนเจือสังคมนักธุรกิจทั่ว ๆ ไปจะได้มีกำลังใจในการร่วมมือกับรัฐบาล เพื่อนำความรู้และทรัพยากรจากภาคธุรกิจมาช่วยเหลือสังคมได้

6. สุดท้ายคือ นักธุรกิจอย่าคำนึงถึงการใช้จ่ายที่ช่วยเหลือจนเจือสังคมหรือที่ธุรกิจต้อง เขามีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นต้นทุนของธุรกิจและจะต้องหาผลกำไรตอบแทนกลับมา ขอให้รายจ่ายที่พึงมีตามความหมายนี้ เป็นการแบ่งกำไรกลับคืนไปสู่สังคมเพราะธุรกิจได้กำไรจากสังคม.